

Masal Terapi

Yaşamsal Sorunlara Masalsı Çözümler

Prof. Dr. Erhan AKIN

Uzm. Öğr. Zeynep ARSLAN

Prof. Dr. Erhan AKIN - Uzm. Öğr. Zeynep ARSLAN

MASAL TERAPİ
Yaşamsal Sorunlara Masalsı Çözümler

ISBN 978-625-6140-94-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2024, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Yonca Demirkaya
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Masallar, kültürel mirasımızın aktarımında önemli rol oynamaktadır. Masalların geçmişle gelecek arasında bir köprü kurarak kültürel zenginliğimizi günümüze taşıyan değerli bir araç olduğu bilinmektedir. Her yaştan insanı etkileyen masalların çağın gereksinimleriyle uyumlu şekillerde korunması ve aktarılması, kültürel bağlarımızı güçlendirecektir. Kitabımızda, Anadolu'nun zengin kültürel mirasının aktarımında büyük rol oynayan masalların bireylerin hayatındaki problemlerde nasıl çözüm odağı olduğu anlatılmıştır.

Kadim kültürümüzün önemli bir mirası olan masalların Anadolu'nun kültürel özelliklerini, zenginliğini ve köklü geçmişini günümüzle buluşturmanın önemli bir yolu olduğu gerçeği gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Masallar sadece kültürel zenginliğin değil bireysel ve toplumsal iyileşmenin de önemli bir yoludur. Bu gerçekten hareketle “masalarda” hangi sorunların olduğu ve bu sorunların çözümünde nasıl bir yol izlendiği kuramsal açıdan ele alınmış ve sonrasında bu sorunlar uygulamalı olarak çözümlenmiştir.

Tez çalışmasından hareketle yazılan kitabımızın birinci bölümünde masalın tanımı yapılmış ve masalla ilgili kavramlar ele alınmıştır. Kitabımız da dil eğitiminde, kişilik gelişiminde bilhassa bireysel sorunların çözümünde masalın rolü üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, benzer çalışmalarla yapılan masal analizleriyle ilgili genel değerlendirme yapılmıştır.

Masalarda, bireyin sıklıkla karşılaştığı ve çözümlenememesinde kaldığı sorunlara yer verilmektedir. Bunların başında kıskançlık, kurnazlık, kötülük, ihanet, cimrilik, saldırganlık, bencillik gibi temel sorunların geldiği görülmektedir. Uygulamalardan hareketle masalların bireylerin sorun çözme becerilerini geliştirmekte faydalı olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitten yola çıkılarak eğitim öğretimde, aile ve iş ortamında bir “terapi” yöntemi olarak masallardan faydalanma gerekliliği görülmüştür. Masalların, bireyin sorun çözme yeteneğini güçlendirmede eğitici bir araç olarak kullanılabileceğini söylemek mümkündür.

Prof. Dr. Erhan AKIN
Uzm. Öğr. Zeynep ARSLAN

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... iii

Giriş 1

1. Bölüm: Sözlü Kültürümüzde Masalın Yeri ve Önemi

Masalın Tanımı	7
Masallarda Bulunan Kaynaklar	10
Masallarda Kullanılan Kavramlar	12
Masal Kuramları	16
Tarihi-Coğrafi Fin Kuramı.....	16
Yapısalcı Kuram.....	17
Psikanalitik Kuram.....	18
Bağlam Merkezli Kuramlar	19
Uygulamalı Halk Bilimi Kuramı	20
Masalların Bölümleri-Formeller-Arasöz.....	22
Masal Başı (Döşeme)	22
Gelişme (Gövde)	23
Sonuç.....	23
Masallarda Formeller.....	24
Masallarda Arasöz.....	26
Masallarda Sınıflandırma ve Masal Türleri.....	27
Halk Masalları.....	27
Sanat Masalları.....	27
Masalların Genel Özellikleri	29
Masalların Şekilsel Özellikleri	31
Dil Eğitiminde Masalın Rolü	33
Bireyin Eğitiminde Masalın Rolü.....	36
Değerler Eğitiminde Masalın Rolü	39
Sorun Çözümünde Masalın Rolü.....	41
Diğer Eğitim Dallarında Rolü.....	43

Masal Anlatıcılığı.....	44
Geleneksel Masal Anlatıcılığı	47
Gelenekselden Günümüze	49
Masal Anlatıcılığı ve Masal Terapisi	51
Anadolu Masalları Projesi.....	52
Dijital Medyada Masal Çalışmaları	55
Anadolu Masalları Djital Platformu-Youtube Kanalı.....	57
Anadolu Masalları Eğitici Kursu –Masal Öğretmenler.....	60
Anadolu Masalları Kitabı	61
Masal Evleri.....	63
2. Bölüm: Uygulama Örnekleri.....	65
Üç Arkadaş	66
Özet.....	66
Üç Arkadaş Masalındaki Sorunların İncelenmesi	67
Tencerecik.....	74
Özet.....	74
Tencerecik Masalındaki Sorunların İncelenmesi.....	75
Karga Ağası	85
Özet.....	85
Karga Ağası Masalındaki Sorunların İncelenmesi.....	86
Hoşaf	97
Özet.....	97
Hoşaf Masalındaki Sorunların İncelenmesi	98
Hediye	102
Özet.....	102
Hediye Masalındaki Sorunların Çözümlemesi.....	103
Ciğer.....	110
Özet.....	110
Ciğer Masalındaki Sorunların İncelenmesi	111
Tilki ile Keklik.....	117
Özet.....	117
Masallardaki Sorunların Çözümü	117

Karavezir.....	121
Özet	121
Karavezir Masalındaki Sorunların Çözümlemesi	122
Nohut Oğlan.....	127
Özet	127
Nohut Oğlan Masalındaki Sorunların İncelenmesi.....	128
Kurt ile Üç Öküz.....	132
Özet	132
Kurt İle Üç Öküz Masalındaki Sorunların İncelenmesi.....	132
Çilli Tavuk ve Yavruları	137
Özet	137
Çilli Tavuk Masalındaki Sorunların İncelenmesi	137
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm	144
Özet	144
Şengülüm, Mengülüm, Şüngülüm Masalındaki Sorunların Çözümlemesi.....	145
Kaplumbağa Yavrusu	150
Özet	150
Kaplumbağa Yavrusu Masalındaki Sorunların İncelenmesi	151
Koca Nine ile Tilki.....	157
Özet	157
Koca Nine ile Tilki Masalındaki Sorunların İncelenmesi.....	157
Şemşirak Taşları.....	164
Özet	164
Şemşirak Taşları Masalındaki Sorunların İncelenmesi.....	165
Genel Değerlendirme	175
Kaynakça.....	183

GİRİŞ

Çocuk edebiyatının temel yapı taşları arasında yer alan masalların eğitim-öğretimde de kritik bir rol aldığı bilinmektedir. Bilinen başka bir gerçek ise masalların her kesime hitap eden bir tür olması ve özellikle gelecek kuşakların yetiştirilmesinde ve bu kuşakların sorunlarının çözülmesinde etkili bir işlev üstlendiğidir. Bu nedenle masalarda çeşitli zorluklar yaşayan, tehlikeli sınavlardan geçen kahramanların mutlaka muratlarına erdiği; kötülük yapan kahramanların da cezalarını çektiği görülmektedir.

Toplumların gelişmesinin çocuğun dünyasının anlaşılmasını ve yorumlanmasını beraberinde getirdiği bilinmektedir. Çocuğun dünyası, olayları anlama şekli, dünyayı yorumlamasının yetişkinlerden farklılık gösterdiği kabul edilmektedir. Son yıllarda çocuğa dönük farkındalığın gelişmesi bu alanda yapılan çalışmaların artması çocuk edebiyatının ortaya çıkışını da hızlandırmıştır (Şirin, 2000:10).

Masalların ilk halleri, bazı versiyon ve varyantları incelendiği zaman masalların yalnızca çocuklara yönelik ya da onları eğlendirmeye dönük bir tür olduğu düşüncesinin doğru olmadığı daha net görülecektir. Bu ifade masallardaki yetişkinlere ait sorunlardan hareketle, masalın yetişkinleri de kapsadığı düşüncesini destekler niteliktedir. Çocuksuzluk, ihanet, sadakat, evlilik gibi çoğu sorunun çocuk dünyasından uzak konular olduğu bilinmektedir. Kısacası masallar, çocuk edebiyatının bir türü olarak kabul edilse de yetişkinler için de vazgeçilmez bir edebi tür olduğu gerçeğini unutmamak gerekmektedir. Bir başka deyişle masallar beşikten mezara dek insana eşlik eden yegane türdür. Bunun en büyük göstergesi ise barındırdığı hayal unsurlarıdır.

Masal, içerisindeki olağanüstü kişi ve olaylar sebebiyle hayal ürünü olarak görülmektedir. Bu durum masalın çocuklar için olduğu görüşünü ortaya çıkarmış ve bu tür çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilmiştir. Masalların yalnızca çocuklara yönelik bir tür olmayıp her birey için eğlendirici ve eğitici bir tür olduğu kabul edilmektedir. Sözlü kültürümüzde öyle masallar var ki bu masalların derinliğini çocukların anlamaları ve kavramalarının sanıldığı kadar basit olmadığı kabul edilmektedir (Sakaoğlu, 2019:16).

Masalların ait olduğu kültürü, edebiyatı tanıtan önemli ürünler olduğu bilinmektedir. Çoğunlukla masalarda kullanımına rastlanan motiflerin sembolik bir anlamı olduğuna değinilerek bu sayede bireyin iç dünyasını yönettiği kanısına da varılmıştır.

Masalarda yaşanmışlıkların mecazi anlamda yorumlanarak metaforik olarak da değerlendirildiği görülmektedir. Masalda olayın akışı içinde, taşıdığı sorunlar ve bu sorunların aşılması sonucunda, masalı dinleyenlerin günlük hayatlarına veya bilinçaltlarına bazı göndermelerde bulunmaktadır. Masalların hem dış hem de iç yapılarında çeşitli öğretim metotları kullanılmaktadır. Masalarda doğrudan eğitmek yerine dolaylı bir eğitim-öğretim yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Masallar toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmanın yanında bireyin kişisel gelişimi için oldukça önemlidir. Masallar aracılığıyla toplumda istenmeyen, sorun ve durumların anlatılması bu işlev içinde değerlendirilebilmektedir (Bascom, 2010: 81).

Masalın içerisinde eğlendirici özelliklerin yanında eğitici ve öğretici yönleri de vardır. Masallar, okuru ya da dinleyicisi olan her bireye yeni ufuklar kazandırmaktadır. Masal metinlerini incelediğimiz zaman gerçek hayata ait sorunlar da dikkat çekmektedir. Bunlar; kıskançlık, kurnazlık, kötülük, cimrilik, aç gözlülük, verilen sözü tutmama gibi sorunlardır. Bu bakımdan gerçek hayatla bağlantılı olan masalın bireyin sosyalleşmesi sorununu da ele alan bir tür olduğu düşünülmektedir.